

А. Матусевіч:

ЖЫЦЦЕ У ІМЯ
ЖЫЦЦЯ 2 ст.

В. Баркан:

ЭЛІКСІР УРАДЛІ-
ВАСЦІ 2 ст.

Э. Святолю:

КВІТНЕЕ НАДНЯ-
МОННЕ 3 ст.

НАШ КАЛЯНДАР:
А. КУЛЯШОУ, В. ТАУ-
ЛАН 4 ст.

П. Шамяцкі:

РАВСТВА У ХХ
СТАГОДДЗІ 5 ст.

ПІСЬМЫ ЗЕМЛЯ-
КОУ 6 ст.

Н. Буццін:

А. Нагайцаў:

МАСКВА, ВЯЛІКІ
ХАРЫТОНЬЕ У С К І,
10 6—7 ст.

С. Новік-Пяюн:

АНДРЭЙКА 8 ст.

№ 11—12
[796—797]
Люты
1984 г.
Ціна
2 кап.

ВЫДААННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ САВЕЦКАГА КАМІТЭТА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУДІЧЫНІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

З вялікім поспехам праходзілі ў Маскве гастролі Беларускага опернага тэатра. На здымках: уверсе — сцена з оперы «Арэстэя» ў пастаўцы калектыву Беларускага тэатра оперы і балета; унізе — маскоўскія гледачы вітаюць беларускіх артыстаў.

Трыумф мастацтва Беларусі

Каля 100 тысяч масквічоў
апладзіравалі нашым
артыстам

У МАСТАЦТВА Савецкай Беларусі вялікае свята. Яго лепшыя прадстаўнікі—артысты Беларускага дзяржаўнага опернага тэатра Вялікага тэатра оперы і балета—прыехалі на гастролі ў Маскву. Выступленні нашых артыстаў праходзяць з няўменным поспехам пры перапоўненых канцэртных залах. Цікава, да Беларускага мастацтва, дружэлюбнасці і цеплыні, з якімі масквічы прымаюць майстроў нашага опернага тэатра, не выпадкова. Культурныя сувязі рускага і беларускага народаў даўня і трывалыя. Многія беларускія пісьменнікі, мастакі, артысты канчаюць маскоўскія мастацкія і літаратурныя вучы і прыязджаюць працаваць у родную рэспубліку. Салісты Беларускага опернага тэатра І. Сарокін і А. Саўчанка раней спявалі ў Маскве, цяпер яны лепшыя салісты мінскай оперы, іх вялі-

кае майстэрства і выдатныя галасы палюць слухачоў. Творы беларускіх пісьменнікаў чытаюць не толькі ў нас у Беларусі, але і ва ўсім Савецкім Саюзе. Яны пераведзены на мовы розных народаў і, зразумела, на рускую мову. Сёлета, напрыклад, розныя выдавецтвы Масквы выпускаюць у свет творы П. Пестрака, М. Лужаніна, І. Навуменкі, М. Танка, П. Макаля, А. Адамовіча і іншых.

Нашы спевакі, танцы, кампазітары, дзеячы мастацтваў за пасляваенныя гады ўжо тры разы на гастролях у Маскве, але такога поспеху, з якім праходзяць гэтыя гастролі, яшчэ не было. Аб іх паведамляюць маскоўскія газеты, радыё, аб іх гавораць у метро, аўтобусах, тралейбусах.

У Маскву беларусы пры-
везлі свае новыя арыгі-
нальныя творы, напісаныя на

хвалючыя сучасныя тэмы беларускімі кампазітарамі, а таксама класічныя оперы. Ужо з першага спектакля—оперы Беларускага кампазітара А. Туранкова «Яснае святанне»—майстэрства мінчан паланіла гледачоў. Опера ўваскрасіла адну з яркіх старонак гісторыі Беларускага народа. Яна расказала аб барацьбе працоўных заходніх абласцей Беларусі, аб тым, як ажыццявілася іх ваявая мара ўз'яднання з братамі з усходу. Балет «Святло і цені» Г. Вагнера напісаны таксама на сучасную тэму. Лібрэта стварыў Н. Алтухоў на матывах рамана П. Броўкі «Калі зліваюцца рэкі». Другі балет «Мара», пакарае яркасцю фарбаў, захапляе цікавым сюжэтам. Створаны ён кампазітарам Я. Глебавым. «Мара»—усхваляваны расказ аб лёсе беларускай дзяўчыны, таленавітай артыстка, што была разлучана з

Радзімай і пасля доўгіх год пакут зноў знайшла яе.

Незвычайны поспех нашых майстроў сцэны адзначаюць выдатныя прадстаўнікі савецкага мастацтва. Дырэктар Вялікага тэатра Саюза ССР, кампазітар прафесар М. Чулакі гаворыць: «Беларускі тэатр вырас у першакласны оперна-балетны калектыв Савецкага Саюза, у якім вельмі таленавітыя салісты, выдатны хор, моцная балетная трупка і аркестр. Сярод выканаўцаў як у оперы «Атэла», так і ў оперы «Арэстэя» больш за ўсіх запомніліся З. Бабій і Н. Ткачэнка».

Імя 29-гадовага спевака Зіновія Бабія за невялікі час стала шырока вядомым у нашай краіне. Вобраз Атэла, створаны ім,—адна з самых вялікіх яго ўдач. Народны артыст Савецкага Саюза І. С. Казлоўскі гаворыць, што голас Зіновія

Бабія з'яўляецца дзяржаўнай каштоўнасцю.

Аб героях старажытнай Грэцыі, аддаленай ад нас 25 стагоддзямі, расказвае опера Таніева «Арэстэя». Гэта вельмі складаны, цяжкі для пастаўкі твор. І тым большая заслуга беларускіх артыстаў, якія вярнулі яго да жыцця. За апошнія 50 год гэта опера ні разу не ішла цалкам на сценах маскоўскіх тэатраў.

Зараз сталічныя гледачы слухаюць беларусаў, а летам у нашай рэспубліцы будзе праведзена дэкада рускай літаратуры і мастацтва. У ёй прымуць удзел многія выканаўчыя калектывы Расійскай Федэрацыі, майстры кіно, эстрады, вядомыя дзеячы літаратуры і мастацтва. І гэта сустрача, як і ўсе папярэднія, зноў паслужыць умацаванню культурных сувязей двух братніх народаў.

ПАЛЕСКІЯ землі Спрадвеку іх называлі гіблымі. Незлічоныя непраходныя балоты патыхалі на людзей смуродам, атручвалі хваробамі, перашкаджалі весці гаспадарку.

У адным з такіх месц на Піншчыне прытулілася сяло Лышча. У нядаўнім мінулым гэта была вёсачка, куды аматары таннай экзотыкі прыязджалі паглядзець на вядомых сваёй сумнай славай «палешукоў».

Так было. А цяпер не пазнаць Лышча. Яно стала цэнтрам перадавога ў рэспубліцы калгаса імя Кірава. Нядаўна, выступаючы на сесіі Вярхоўнага Савета БССР, старшыня калгаса А. Кулажанка падрабязна расказаў аб жыцці сваіх аднавяскоўцаў. У мінулым годзе кіраўцы дабіліся вялікіх гаспадарчых поспехаў. Сярэдняя ўраджайнасць збожжавых на плошчы 586 гектараў склала 18 цэнтнераў, бульбы з кожнага з 420 гектараў пасеву сабрана 244 цэнтнеры, кукурузы з 365 гектараў — па 650 цэнтнераў.

Гэта высокія паказчыкі. Але яны не вычэрпваюць сапраўдных магчымасцей гаспадаркі. І самі калгаснікі адносяцца да іх крытычна. У іх ёсць для гэтага ўсе падставы: у 1962 годзе,

Мікалай Аліфер — перадавы муляр комплекснай брыгады камуністычнай працы, якая працуе на будаўніцтве другой чаргі Полацкага нафтаперапрацоўчага завода.

Жыццё ў імя жыцця

Перагортваю старыя запісы часоў Вялікай Айчыннай вайны. З кожнага радка, напісанага некалі наспех — на прыпынку ў партызанскай вёсцы або ў хаце сувязнога пад Мінскам, паўстаюць жывыя малюнкi ўсенароднай партызанскай вайны, подзвігаў народа ў барацьбе з фашысцкімі акупантамі.

«Люты 1944 года. Зарэча, Банцараўшчына, Ждановічы, Сямкова. З групай аператыўных работнікаў і партызан спецатрада маёра Казанцава працягваем работу на Мінск. Сваёй аўтаматычнай зброяй прыкрываем эвакуацыю і выратаванне 270 савецкіх дзяцей, асуджаных фашыстамі на галодную смерць у Сямкове».

Такі скупы запіс у самаробным спытку тых дзён. Але за гэтым кароткім і сціплым запісам — вялікая падзея, якая прынесла выратаванне страціўшым бацькоў 270 маленькім савецкім грамадзянам, што засталіся ў варожым тыле ў першыя дні вайны. Гэта была смелая і раптоўная аперацыя партызан з брыгады «Штурмавая», якія вырашылі любой цаной выратаваць дзяцей.

...Было гэта дваццаць гадоў назад. У штабе партызанскай брыгады «Штурмавая» даведаліся пра першыя ахвяры ў Сямкоўскім дзяцым доме. Камандзіру асобнай разведвальнай групы Івану Бацяну тэрмінова даручылі правесці дадатковую разведку ў раёне Сямкова. Была дакладна ўстаноўлена колькасць дзяцей, замучаных голадам, і колькасць дзяцей, вывезеных у Германію. Партызанская разведка выявіла і яшчэ адну жахлівую, страшную навіну: фашысцкія пачвары пачалі ператвараць дзяцей у донараў і высмоктваць з маленькіх худых цельцаў апошнія кроплі крыві, каб пераліваць яе паргомшчыкам-вылюдкам. Дзяццы дом акупанты пе-

ратварылі ў своеасаблівы лагер смерці. Дзяцей мучылі і голадам, і холадам, і тэрорам. Час ад часу дзіцячы дом наведвалі акупанты, якія жылі ў Мінску. Босых дзяцей, якія тулілі свае ногі ў анучы і лахманы, выганялі на мороз і ставілі супраць кулямёта, палохалі: «Ух вы, партызаны!»

Але нечакана здарылася тое, чаго не маглі ўявіць сабе акупанты. У суровую лютаўскую ноч партызаны зрабілі адважны налёт на Сямкова і забралі з сабой усіх 270 дзяцей. Каля 50 фурманак пад ахвой партызан прарваліся праз шасэйную дарогу і зніклі ў лясах Лагойшчыны.

У партызанскім краі: у Бяседах, Гаянах, Дашках і Шаршунах, у Лысай і Сухой Гары і шматлікіх іншых вёсках дзеці знайшлі матчыну ласку, цяпло і хлеб, ачуялі. Потым ім разам з партызанамі давялося перанесці выпрабаванні варожай блакады 1944 года і, нарэшце, з радасцю сустрэць сваё канчатковае вызваленне Савецкай Арміяй.

Пасля вайны некаторыя з дзяцей назаўсёды засталіся ў сваіх новых бацькоў, іншыя скончылі школы і цяпер працуюць на шматлікіх прадпрыемствах краіны.

Сцяпан Даўнарвіч з вёскі Бяседы Лагойскага раёна, як родны бацька, узгадаваў Мікалая Някрасава — сына загінуўшага воіна з горада Калініна. У Ленінградзе жыве і працуе Уладзімір Плен, узгадаваны ў Бяседах Рыгорам Буберам. У Максіма Паньшы з Дашак знайшоў бацькоўскую апеку і цеплыню сям'і Уладлен — сын аўстрыйскага палітэмігранта, Антон Шумскі з вёскі Харужыцы выхаваў Браніслава Гарадзецкага. Такіх добрых людзей знайшлося ў тыя дні многа і ў Маньлах, і ў Кукалёўшчыне, і

ў Даўбарове, і ў многіх іншых вёсках.

Дзеці, якіх выратавалі партызаны і выхавалі лагойскія, заслаўскія і плешчаніцкія калгаснікі, сёння ўжо сталі дарослымі людзьмі. Дзяўчаты павыходзілі замуж, хлопцы пажаніліся. Многія з іх ужо гадуюць сваіх дзетак.

Сёння ўсе яны — паўнапраўныя гаспадары свайго лёсу. Нэла Багатырова — перадавая работніца Мінскага камвольнага камбіната, Валяцін Баброўнік набыў высокую кваліфікацыю на Мінскім трактарным заводзе, а Шына Казлова працуе ў Нараўлянскім вучылішчы механізацыі сельскай гаспадаркі.

Добрую прафесію набыў і Уладзімір Кундзік — ён авалодаў майстэрствам вырабу радыёпрыёмнікаў на Мінскім радыёзаводзе. На хлебакамбінате ў Баранавічах працуе Тамара Скрабо, на Салігорскім калійным праславіла сябе Алеся Пратасеня.

Вялікая радасць і ў Дзімы Шэнкера, мінскага газаваршчыка. Сын былога журналіста газеты «Акцябр», бацька якога загінуў на фронце, знайшоў нядаўна сваю родную маці. Але ён не забывае і сваёй любімай другой маці — калгасніцы з вёскі Забор'е Влейскага раёна Марылі Кожур. Гэта яна ў цяжкія дні вайны ўзяла яго на выхаванне і дала дарогу ў шырокі свет.

Такімі высокімі пачуццямі чалавечнасці кіравалася і Надзя Шашкевіч, узгадаўшая сірату Людмілу Кулакоўскую. Такімі былі і Ганна Дубовік, і Марыя Рудзь, і дзесяткі іншых беларускіх жанчын.

Хараства душы савецкага чалавека... Ахвяруючы сабой, ён ратуе ад смерці іншага.

Жыццё ў імя жыцця!

Алесь МАТУСЕВІЧ, адказны сакратар праўлення Саюза журналістаў БССР.

напрыклад, у пятай брыгадзе, якой кіруе К. Калесніковіч, з плошчы 60 гектараў было атрымана па 350 цэнтнераў бульбы. Калі 6 надвор'е летам не падвяло, гэты рубж быў бы ўзяты ўсёй арцеллю.

З году ў год растуць даходы гаспадаркі. Значныя сумы калгаснікі адлічваюць на культурнае і бытавое будаўніцтва. За апошнія 10 год больш чым 260 калгасных сем'яў справілі на вяселле. Пабудаваны і працуюць сярэдняя, 2 васьмігадовыя школы, 3 медпункты, пошта, камбінат бытавога абслугоўвання, клуб, зала якога змяшчае больш чым 250 чалавек. Усе сёлы калгаса электрыфікаваны і радыёфікаваны.

Такія пераўтварэнні адбыліся ў многіх гаспадарках рэспублікі. У саўгасе імя 10-годдзя БССР, калгасе імя БВА на Любаншчыне, у калгасе «Зара» Кобрынскага вытворчага ўпраўлення — усюды слэды гэтай цудоўнай навіны. На месцы ранейшых балот урадлівія нівы, кожны гектар якіх дасць да 40 цэнтнераў кармавых адзінак.

Меліярацыя. Гэта слова пра многае гаворыць беларусам. Амаль трэць тэрыторыі рэспублікі, каля 7 мільёнаў гектараў плошчаў, яшчэ не так даўно прыпадала на долю балот і забалочаных зямель. Стагоддзямі беларускі селянін вёў гераічную барацьбу, каб адваяваць у балот хоць малы кавалак зямлі. Гэта барацьба забірала ў яго ўсе сілы, а вынікі былі самыя сумныя. Несправядлівасць прыроды ператварылася ў нацыянальнае бедства.

Толькі пры Савецкай уладзе было з усёй сур'ёзнасцю пастаўлена пытанне аб неабходнасці разгортвання ў Беларусі меліярацыйных работ. Асабліва вялікія поспехі дасягнуты ў апошнія дзесяцігоддзі. За гэты час у балот адваявана каля 830 тысяч гектараў зямлі.

Наступленне на балоты вядзе дваццацітысячная армія беларускіх меліяратараў. Не з голымі рукамі выйшлі яны на штурм балот. І 220 аднакаўшоваў і шматкаўшоваў экскаватараў, 3386 трактараў і спецмашын, 1228 аўтамашын, 7 землясосуў — вось магутная тэхніка, якой узброіла іх Радзіма. Цяжкая, але ганаровая праца меліяратара. Гэта прафесія людзей мужных, упартых. Лепшыя з іх ведаюць і цэняць у рэспубліцы.

Меліярацыйнае будаўніцтва, як і любая галіна нашай эканомі-

ЭЛІКСІР УРАДЛІВАСЦІ

мікі, базіруецца на апошніх дасягненнях навукі. Камуністычная партыя і Савецкі ўрад вельмі многа зрабілі для развіцця ў БССР навуковых даследаванняў па найбольш эфектыўнаму асушэнню і выкарыстанню меліярацыйных зямель. У гэтай галіне ведаў беларуская навука трывала займае вядучае месца ў Саюзе.

Шырока за межамі нашай Радзімы вядомы работы навукова-даследчага Інстытута механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі нечарназёмнай зоны СССР, які знаходзіцца ў Мінску. Калектыв інстытута на чале з лаўрэатам Ленінскай прэміі акадэмікам АН БССР Міхаілам Яфрэмавічам Мацапурам стварыў дасканалую сістэму машын і распрацаваў навішнюю тэхналогію асушэння і сельскагаспадарчага асваення забалочаных масіваў. Гэтыя машыны можна ўбачыць не толькі ў Беларусі. Іх паспяхова ўжываюць сяляне свабоднай Кубы, В'етнама, Польшчы, ГДР і іншых сацыялістычных краін.

У сталіцы нашай рэспублікі размешчаны і другі інстытут — Інстытут меліярацыі і воднай гаспадаркі. У яго лабараторыях, доследных станцыях ажыццёўлены каштоўныя даследаванні па розных пытаннях меліярацыйнага будаўніцтва, выведзены новыя гатункі высокаўраджайных сельскагаспадарчых культур.

Творчая садружнасць навукі і вытворчасці ператварылася ў неадольную сілу. Перад яе націскам знікаюць з карты рэспублікі цёмныя плямы балот.

Некалі беларускі селянін марыў аб цудадзейным эліксіры ўрадлівасці, які ажывіў бы вузкую палоску яго зямлі, дапамог яму выйсці ў людзі. І калі цяпер спелым золатам наліваецца збажына на бязмежных калгасных нівах, калі меліяратары здолелі ператварыць неўрадлівыя забалочаныя землі ў сапраўды невычарпальнае «залатое дно», беларускі народ добра ведае, каму ён абавязан сваім шчасцем. Гэты эліксір урадлівасці дала яму Савецкая ўлада — самая родная, самая чалавечная.

В. БАРКАН.

Ідзе ўрок іспанскай мовы

Мінск. Чырвоная вуліца. У мінулым годзе на гэтай вуліцы быў пабудаваны цудоўны будынак для новай 91-й сярэдняй школы. На другім паверсе побач размясціліся тры пятыя класы. Сто адзін вучань. Тры разы ў тыдзень у іх па раскладу замежная мова.

Іспанская мова ўведзена ў праграму навучання 91-й школы Мінска з пачатку гэтага навучальнага года. Авалодаць ёю пачалася ў гэтых класах з жывой гаворкавай мовы. Выкладчыцы А. Зігер і М. Эйг азнаёмілі дзяцей з правіламі вымаўлення слоў, з азбуквай, а затым пачалі называць па-іспанску навакольныя прадметы: акно, дзверы, клас, парты, вуліца і г. д.

Неўзабаве дзеці ўжо змаглі звяртацца адзін да аднаго на ўроках па-іспанску. Яны развучылі на гэтай мове выдатны кубінскі марш, і, калі нядаўна да іх у госці прыйшлі кубінскія студэнты, якія займаюцца ў розных вуні сталіцы Беларусі, пачыталі іх дружна выканалі гэту баявую рэвалюцыйную песню.

У 91-й школе вучацца дзеці з сем'яў, якія вярнуліся на Радзіму з Аргенціны. Яны добра валодаюць іспанскай мовай і ахвотна дапамагаюць вучням пятыя класаў.

С. ЯФІМАУ.

Новы шырокаэкранны кінатэатр «Космас» на вуліцы імя Горкага ў Гродна.

Фота А. ПЕРАХОДА.

ПРАЗ лясы, палі, пералескі плайна коціць свае воды магутны Нёман. Многа гора чалавечага бачыў ён за свой век. Бачыў вузенькія палоскі сляняскай зямлі. Бачыў, як здаекаваліся з сляня польскія паны, царскія служкі. Бачыў маленькія беларускія хаткі, крытыя саломай, а побач з імі багатыя панскія маенткі на адабранай у сляня зямлі.

Колькі слёз было выплакана на берагах ракі! І, перапоўненая гэтымі слязьмі, яна часам вырываўлася з берагоў... Але гору сляняскаму дапамагчы не магла.

Быў сведкам Нёман і таго, як людзі са стрэльбамі, віламі, каламі ў руках ішлі на панскія маенткі, каб здзейсніць справядлівы народны суд над прыгнэталнікамі. І яшчэ бачыў Нёман, як сюды, да яго берагоў, у памятных 1939 годзе прыйшлі людзі з чырвонымі зоркамі на шапках, чуў словы: «Браты, родныя», якімі сустракалі гэтых людзей сляня — дарослыя і дзеці. Бачыў, як з гэтага часу прасвятлелі твары былых батракоў, як яны пачалі будаваць новае жыццё, як яны ў гады варожаў навалы срудзьмі адстаівалі гэта жыццё.

...Плайна коціць свае воды велічны Нёман. Ціхім шэптам перакатваюцца яны, нібы раскаваючы аб тым, як былыя батракі і беднякі зрабіліся гаспадарамі свайго жыцця...

Не раз мне даводзілася бываць у калгасе «Расія». І заўсёды я знаходзіў аднакі чаго-небудзь новага. Так атрымалася і на гэты раз. У вёсцы Путрышкі паявіліся абрысы новага цудоўнага жыллага пасёлка. Тут толькі за апошнія два гады справіла навааселле больш чым 60 сем'яў сляня. А напярэдадні Новага года ў новыя дамы толькі ў Путрышках усялялася яшчэ 33 сем'і хлебарабаў, жывёлаводаў, механізатараў. Такі ж малюнак у Казіміраўцы, Вялікай і Малой Капліцы, Тужаўлянах і іншых вёсках калгаса.

Вось дом жывёлавода Кузьмы Лупачыка. Калі заходзіш у пакой, у вочы кідаюцца такія рэчы, якіх не было сустрэць у хатах сляня вёскі Путрышкі, калі тут гаспадарылі польскія паны.

Перш за ўсё, гэта — кнігі. Школьныя падручнікі, томкі Пушкіна, Маякоўскага, Горкага, Купалы, Коласа, Гюго, Бальзака і іншых класікаў рускай, беларускай і замежнай літаратуры, брашурны па жывёлагадоўлі, часопісы, газеты...

КВІТНЕЕ НАДНЯМОННЕ

МАЙСТРЫ БЕЛАРУСКАГА

ШКАЛА

Пасля вайны яшчэ не мінула і 19 год, а як непазнавальна змянілася Гродзеншчына за гэты перыяд!

На месцы дробных саматужных майстэрняў у вобласці цяпер працуе каля чатырохсот прамысловых прадпрыемстваў, аснашчаных выдатнай айчынай тэхнікай. Сярод іх — такія буйныя прадпрыемствы, як Гродзенскі азотнакукавы камбінат, які ўступіў у строй у снежні мінулага года, тонкасукожны камбінат, абутковая фабрыка, заводы жалезабетонных канструкцый і «Аўтазапчастка», Скідзельскі цукровы камбінат, Лідскі завод сельскагаспадарчых машын, Ваўкавыскі цэментавы завод, шматлікія торфапрадпрыемствы...

А хто не ведае ў нашай краіне прадукцыю навагрудскага шклозавода «Нёман»? Вазы, фужэры, попелніцы, прыборы з накладнога і крышталёвага шкла, якія пераліваюцца ўсім колерамі вясёлкі, упрыгожваюць кватэры людзей не толькі ў Беларусі, Маскве, Ленінградзе, Кіеве і іншых месцах нашай краіны, але і за мяжой. Майстэрства нёманскіх шкловыдзімальчыкаў неаднаразова адзначалася на сусветных выстаўках.

Завод «Нёман» мае больш чым паўвекавую гісторыю.

— У 1927 годзе 13-гадовым падлеткам прыйшоў я ўпершыню на шклозавод. — расказвае майстар Баляслаў Шыманскі. — З гэтым заводам быў цесна звязан і лёс майго бацькі і двух старэйшых братоў, якія з маладых год цягнулі там лямку цяжкай знясільваючай працы.

Будынак быў нізкі, цёмны. Працавалі ў цеснаце. Асабліва цяжка было летам, у спякотныя дні. Свой вопыт майстры трымалі ў тайне.

Калі аглядаешся назад, асабліва здзіўляючымі здаюцца змены, якія адбыліся за час Савецкай улады на заводзе. А завод жа прыйшоўся аднаўляць, дэз'інжынерства будаваць нанова, бо ў час Айчынай вайны нямецка-фашысцкія захопнікі разбурылі яго.

НАВІНА КАЛГАСНАЙ ВЁСКІ

Але не толькі кнігі прыцягваюць увагу ў доме Лупачыкаў. У пакоях добрая, прыгожая мэбля. У адным кутку побач з кніжнай паліцай на тумбачцы стаіць тэлевізар, у другім — радыёпрыёмнік.

А ў доме калгаснага будаўніка Міхаіла Апоніка, куды мы завіталі разам са старшынёй калгаса Кавальчуком ужо надвечоркам, убачылі такі малюнак. Дзеці глядзелі канцэрт па тэлевізары, а гаспадар і гаспадыня сядзелі за сталом і нешта падлічвалі.

Высветлілася, што вяліся падлікі, колькі сям'я зарабіла за год.

— Выходзіць, — гаворыць Міхаіл Антонавіч, — што мы ўтраіх ужо зарабілі звыш 5 тысяч рублёў.

Калі ж да гэтай сумы дадаць грошы, якімі калгас на працягу года прэміраваў Міхаіла Антонавіча, яго жонку Настасю Мацвееўну і іх дачку Валю за добрую працу, то будзе і ўсе 6 тысяч рублёў.

— З кожным днём жыццё становіцца ўсё лепшым і лепшым, — расказвае Міхаіл Антонавіч. — Ва ўсіх нашых калгаснікаў поўныя кладовыкі збожжа, бульбы. Гэтага мы ніколі раней не мелі. Бацька

мой усё жыццё батрачыў ды так і не змог сабе набыць касцюм. А цяпер...

Ён расчыніў дзверы новай шафы, у якой вісела добрыя, прыгожыя касцюмы, сукенкі, паліто.

Тут не залішне дадаць, што сем'і Кузьмы Лупачыка і Міхаіла Апоніка ўваходзілі ў лік тых 10 тысяч слянянскіх двароў Гродзенскага павета, якія да 1939 года не мелі ўласнай зямлі.

Але не толькі гэтыя сем'і, усе сляняне калгаса «Расія» старанна папрацавалі, і праца іх пчоўра аплачана. Таму і з'явіліся ў апошні год у дамах новыя радыёпрыёмнікі, тэлевізары, швейныя машыны, матацыклы, прыгожыя мэбля... А колькі куплена калгаснікамі за год касцюмаў, паліто, сукенак, мадэльных туфель, шаўковых і шарсцяных тканін!

Радасныя, выдатныя вынікі працы сляня. Амаль мільён рублёў калгаснага даходу — лічба немалая. Яна гаворыць і аб магутнасці калгаса, і аб заможным жыцці калгаснікаў.

Такія ж цудоўныя змены

ў жыцці сляня адбыліся за гады Савецкай улады паўсюдна на Гродзеншчыне. Замест сочень тысяч малапрадукцыйных дробных аднаасобных слянянскіх гаспадарак у вобласці створана 413 калгасаў і 47 саўгасаў, аснашчаных навейшай сельскагаспадарчай тэхнікай. У вёсцы паявіліся новыя прафесіі, якіх яна раней не ведала. Гэта — інжынеры, камбайнеры, трактарысты, вадаправодчыкі, электрыкі, радыётэхнікі, аграномы, за-

тэхнікі, ветэрынарныя ўрачы, культурна-асветныя работнікі і многія іншыя.

З году ў год растуць даходы калгасаў, а значыць — павышаецца дабрабыт сляня.

Камуністычная партыя і Савецкі ўрад высока ацанілі працу хлебарабаў Гродзеншчыны. Звыш трох тысяч сляня вобласці ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі Савецкага Саюза, многім прысвоена ганаровае званне Героя Сацыялістычнай Працы.

СПЯВАЕ ВОЛЬНАЯ ЗЯМЛЯ

Табе, Беларусь мая родная,
Я шчырую песню пяю.
З цудоўнага нашага Гродна
Прымі гэту песню маю!

Прымі яе цёплыя словы,
Табе гэта песня адной.
Хай песню падхопяць

дубровы,
Хай Нёман спявае са мной.

Хай птушкаю вольнай,
крылатай
Яна абуджае свой дзень
І ветрыкам лёгкім над хатай
З тваёй маладосцю ідзе.

Гэты верш пад назвай «Беларусі» напісала настаўніца Аўгіння Сідаровіч. Дачка былога батрака, яна пры Савецкай уладзе атрымала магчымасць скончыць Гродзенскі педагагічны інстытут. І такіх, як Аўгіння Сідаровіч, на Гродзеншчыне тысячы.

Працоўным шырока адкрыты ўсе дарогі ў навуку. Раней на Гродзеншчыне не было ніводнай вышэйшай навучальнай установы. Цяпер у вобласці ёсць тры інстытуты: педагагічны, сельскагаспадарчы і медыцынскі, 27 спецыяльных сярэдніх навучальных устаноў і больш чым дзве тысячы сярэдніх і сямігадовых школ.

Радасныя, шчаслівыя песні сёння гучаць над Нёманам. Іх спявае свабодны на-

род, уся Прынёманская зямля.

На рэспубліканскіх аглядах мастацкай самадзейнасці спевані, танцы, музыканты Гродзеншчыны заўсёды выступаюць з вялікім поспехам. А ўдзельнікаў народнага ансамбля песні і танца «Нёман» па праву можна назваць прафесійна-навышчымі артыстамі, хоць усе яны працуюць на прадпрыемствах, у розных установах Гродна. Ансамбль «Нёман» ведаюць не толькі жыхары многіх гарадоў і вёсак Беларусі. Ён пабываў з канцэртамі ў Маскве, братняй Літве, у народнай Польшчы. А цяпер калектыў ансамбля рыхтуецца да выступленняў у Крамлёўскім палацы з'ездаў.

Гродзенцы — вялікія майстры прыкладнага мастацтва. Нядаўна ў Гродна была арганізавана выстаўка мастацтва сляня вёскі Зблян Лідскага раёна. Якія выдатныя дываны, абрусы, рушнікі і паясы ткуць сляняне гэтай вёскі! Вось што запісалі ў кнізе водгукаў зарубежныя турысты: «Ствараць такія выдатныя вырабы можа толькі народ з прыгожай душой».

Э. СВЯТЛОЎ.

ХРОНІКА ХРОНІКА

Поспехі

трактаразаводцаў

Мінскія трактарабудульнікі з году ў год павялічваюць выпуск тэхнікі для сельскай гаспадаркі. Цяпер з галоўнага канвеера ў сярэднім кожныя 6 мінут сыходзіць адзін трактар.

Новыя машыны ў гэтым годзе атрымалі Алтайскі край, Новасібірская, Омская, Іркуцкая, і іншыя вобласці Расійскай Федэрацыі, Украіны і Беларусі.

У аграхімічнай лабараторыі Лівніцкай школы Рагачоўскага раёна.

Завод суцэльнай механізацыі і аўтаматызацыі

Уступіў у эксплуатацыю малочны завод у горадзе Мазыры. Магутнасць прадпрыемства — 40 тон цэльнамалочнай прадукцыі ў змену: 35 відаў вырабаў будзе выдаваць яго. У ліку іх сметанковае масла, кефір, сыракваша, сыркі, тварог, марожанае і іншыя вырабы.

Новы завод — прадпрыемства суцэльнай механізацыі і аўтаматызацыі. У яго аснашчэнні вялікую дапамогу аказалі сябры з ГДР. Асноўнае абсталяванне — пастэрызуючыя ўстаноўкі, ахаладжальнікі, аўтаматы расфасовачныя і ўпаковачныя, бутэлькамычныя машыны выраблены на прадпрыемствах ГДР. Малочны цэх аснашчаны дзвюма аўтаматычнымі лініямі па разліву малака. Поўнацэнны механізаван працэс вырабу сметанковага масла.

Сябар — тваё трэцяе плячо

Мы, суайчыннікі, што засталіся на чужыне далёка ад маці-Радзімы, — сіроты. Такая мая думка. Але і тут, за тысячы кіламетраў ад роднай зямлі, мы павінны рабіць усё, каб быць бліжэй да яе, нашай Айчыны.

Раскажу пра тых, хто жыве ў Бельгіі. У мяне многа сяброў — эмігрантаў. І ўсе мы жывём як бы адной сям'ёй. У Бельгіі створан Саюз савецкіх грамадзян. Для нас ён — куток роднай зямлі. Ва ўсіх буйных гарадах Бельгіі працуюць яго аддзелы. І ўсе мы з задавальненнем наведваем іх. Зразумела, у кожнага сям'я, дзеці. Усё часам кідаем і ідзем туды.

Тут вельмі многа жанчын, вайной закінутых у чужую краіну. І мы вельмі ўдзячны нашым мужам-белгійцам. Яны разумеюць нас і не толькі не перашкаджаюць, а надворот, дапамагаюць выхоўваць дзяцей у духу любові да матчынай Радзімы, робяць многае, каб дзеці вывучалі рускую мову.

Мы разам ходзім у кіно на прагляд савецкіх кінафільмаў, разам слухаем радыё — голас маёй Радзімы, разам ходзім у аддзел ССГ.

Мне хочацца сказаць і аб

дружбе суайчыннікаў. Яна неабходна тут. Сябар — гэта трэцяе плячо. На яго ў любую цяжкую мінуту можна абавярціцца. Хто можа дапамагчы ў бядзе? Сябар, вядома.

Маючы многа сяброў, лягчэй абараніць ад усякіх падонкаў і паклёпнікаў Радзіму.

А хіба можна не любіць нашу мілую Айчыну! Яна ж уся, велізарная, у сэрцах нашых. Мярне радуе тое, што і ў дзяцей такія ж адносіны да маёй Радзімы. Майму малод-

шаму сыну Андрэйку толькі сем год нядаўна споўнілася. А як многа гаворыць ён пра Савецкі Саюз. Ведае ўсіх герояў-касманаўтаў, а ў школе дзецям паказвае паштоўкі і расказвае пра пакарыцеляў космасу. Хлопчык слухае па радыё дзіцячыя перадачы, савецкія песні. Сам спявае іх.

Тое ж самае магу сказаць і аб сваіх старэйшых дзецях. Яны ганарца тым, што Радзіма іх маці — вялікая Савецкая краіна.

Т. КРАСІЛЬНІКАВА,
Бельгія.

У гасцях у родных

Летам мінулага года я з мужам і дзецьмі цэлы месяц гасціла ў родным горадзе — Гомелі. Гэта мой другі прыезд на Радзіму пасля шматгадовай разлукай. Час мы правалі цудоўна. Гулялі ў гомельскім парку імя Луначарскага, купаліся ў Сожы, наведвалі музеі, Хадзілі ў тэатр, кіно. Прыемна было ўсведамляць і бачыць, што майму мужу, французу, і дзецям, яны на радзіліся на чужыне, вельмі палюбілася мая Радзіма.

Дзеці мае ўжо амаль дарослыя. Яны уважліва прыглядаліся і вывучалі жыццё сваіх аднагодкаў. Ім спадабаліся паводзіны савецкіх юнакоў і дзяўчат, іх погляды на жыццё, шматгранныя інтарэсы.

На жаль, сярод нас, людзей, што жывуць далёка ад Радзімы, ёсць такія, у каго не засталася нічога святога. Калі я гасціла ў родных месцах, да мяне падышла бабуля Соф'я Ільвічна Разенка і са слязьмі на вачах пачала гаварыць пра дачку Ганну, якая жыве ў Парыжы. Яна нават не адказае на пільны сына Сцяпана, які забыў пра сваіх родных бацьку і маці.

Мне здаецца, што ўсямі шляхамі мы, адарваныя ад роднай зямлі, павінны мацаваць сувязь з ёй, не канучы ўжо пра чыста сваяцкія сувязі. Крыўдна, калі атрымліваецца інакш.

Францыя.

ЦУРЫКАВА-САЙКА.

ІЛЖЫВАЯ ПРАПАГАНДА РАССЕЙВАЕЦЦА

Паважаная рэдакцыя! Ужо доўгі час збіраўся вам напісаць, але ўсе быў заняты сваімі справамі і не мог выбраць часу.

Газета «Голас Радзімы» вельмі цікавая. Кожны яе нумар — быццам сардэчнае пісьмо ад родных.

На беларусаў у Францыі зрабіла вялікае ўражанне з'яўленне вершаў Ларысы Геніюш, якія бы-

лі надрукаваны ў № 38 вашай газеты ў маі мінулага года. Калі я ўбачыў у газете подпіс Геніюш, то спачатку не паверыў. Прабачце, але я падумаў, што гэта прапаганда. І прасіў родных, каб яны прыслалі мне часопіс «Польмя» № 4, на які вы спасылаліся і ў якім былі надрукаваны гэтыя вершы. І толькі калі прачытаў іх у часопісе, пераканаўся, што гэ-

та не прапаганда, а сапраўды вершы Ларысы Геніюш.

Справа ў тым, што я асабіста ведаю Геніюш, часта сустракаўся з ёй. Дарэчы, тут сярод беларусаў хадзілі розныя чуткі пра яе. Казалі, што на Бацькаўшчыне ёй ніколі не дазваляць друкавацца. І з'яўленне яе вершаў у «Польмі» было ашаламляльным для многіх беларусаў.

Трэба сказаць, што вершы мне спадабаліся і я з цікавасцю прачытаў іх. Хацелася б прачытаць яе апошнія творы. Калі маеце іх, дык надрукуйце ў вашай газете.

Жадаю вам добрых спраў і плённай працы.

З павагай

М. Б.

Парыж.

Масква, Вялікі Харыт

Кожную раніцу, расстаўшыся на станцыі «Кіраўская» з утульным метро і жартаўлівымі прадаўцамі латарэйных білетаў, мы ідзем на работу ў асабняк на Вялікі Харытоньеўскі. 10, дае размясціліся Савецкі Камітэт па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом, рэдакцыя газеты «Голас Родины» і часопіс «Родина».

Там мы сустракаем паштальёна Марыю Пятроўну Лёвушкіну. Пачкі пісьмаў прыносяць яна ў Камітэт і рэдакцыю ад суайчыннікаў. Вось і сёння — не паспелі мы пераступіць парог, а Марыя Пятроўна павадаміла:

— Зноў многа пісьмаў, хутка адной і не справіцца. — І дадала: — Відаць, сяброў у вас многа. Як вы толькі адказваць паспяваеце?

У «наш дом», так любоўна называюць будынак Камітэта і рэдакцыі яго супрацоўнікі і актывісты, і сапраўды пісьмаў прыходзіць многа. З далёкай Бразіліі і суседняй Фінляндыі, з туманнага Лондана і гараха Рью-дэ-Жанейра, ад суайчыннікаў з Аўстраліі — больш чым з пяцідзясяці краін.

У адных пісьмах — словы ўдзячнасці Камітэту, у другіх — захапленне дасягненнямі савецкага народа, у трэціх гаворыцца аб жаданні падпісацца на газету і часопіс. Няма і такіх, у якіх пачынаючыя і ўжо вядомыя аўтары з-за рубяжа прапаноўваюць свае творы: вершы, апавяданні, нарысы.

За ўсімі гэтымі пісьмамі — жывыя людзі, розны лёс, розныя дарогі, якія прывялі іх на чужыну. Іх нельга чытаць без хвалявання. А прачытаеш — не застанешся раўнадушным.

Не заўсёды могуць справіцца са шматлікімі просьбамі суайчыннікаў супрацоўнікі Камітэта і рэдакцыі. І тут на дапамогу прыходзяць нашы актывісты. За разборам пісьмаў можна застаць члена

Камітэта актрысу Ксенію Аляксандраўну Купрыну, прафесара Льва Мікалаевіча Галынішчава-Кутузава, пісьменніка Льва Нікуліна і многіх іншых. Усе яны добра ведаюць жыццё за мяжой і падтрымліваюць сувязь з дзесяткамі суайчыннікаў, якія жывуць там.

Ксенія Аляксандраўна Купрына піша пісьменніцы, якая прыслала свае новыя творы. А вось у яе пісьмо ад знаёмых па Францыі, якія выказалі жаданне пабываць у нашай краіне.

— Раю, як лепш зрабіць паездку на Радзіму, — усміхаецца Ксенія Аляксандраўна.

У рэдакцыі, як заўсёды, шумна. Тут абмяркоўваецца план чарговага нумара. Присутны на планёрцы Ілья Мікалаевіч Галынішчаў-Кутузаў гарача падтрымлівае прапанову падрыхтаваць другі нумар зборніка «У краях чужых», а таксама зборнік вершаў паэтаў, якія жывуць за рубяжом. Просьбы аб гэтым змяшчаюцца і ў шматлікіх пісьмах суайчыннікаў.

«Калі ласка, прышліце народныя песні», — піша з Аўстраліі Сяргей Сцяпанавіч Кулін.

«Мой сын пачаў вывучаць рускую мову. Калі можаце, прышліце рускі буквар», — просіць суайчыннік з ФРГ.

Шматлікія просьбы паступаюць ад землякоў з Бельгіі, Фінляндыі, Чылі, з многіх краін свету. Яны цікавіцца мастацкай літаратурай, п'есамі для самадзейнасці, рускай балалайкай, пласцінкамі і магнітафоннымі стужкамі з запісамі савецкіх песень, розных музычных твораў, савецкімі фільмамі і г. д.

Савецкая грамадскасць, заснавальнікі Камітэта з вялікай увагай адносяцца да просьбаў землякоў за рубяжом, задавальняюць іх запяты.

Пісьменнікі хочуць устанавіць больш цесны кантакт з таленавітымі суайчыннікамі і падумваюць аб стварэнні спецыяльнай камісіі па рабоце з літаратарамі, якія жывуць на чужыне.

У кампазітараў выношваецца план музычных перадач па радыёстанцыі «Родина».

Прафсаюзы ўжо цяпер рыхтуюцца прыняць будучым летам дзяцей суайчыннікаў у піянерскія лагеры.

Куды б ні закінуў лёс нашых суайчыннікаў, дзе б яны ні жылі, цяга да Радзімы, жаданне ведаць, што робіцца на ёй, зірыць на дарогі сэрцу палі. І яны прымушаюць іх шукаць сустрэчы з савецкімі людзьмі.

Многія тысячы суайчыннікаў, якія жывуць на чужыне, пабывалі ў родных краях у якасці турыстаў або прыязджалі ў госці да родных і знаёмых.

Пасяджэнне Савецкага Камітэта па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом. Выступае старшыня Камітэта Ул. Малаяў. Уверсе — член Камітэта Ксенія Купрына.

Часам, каб хоць краем вока ўбачыць пераўтварэнні, што адбыліся на Радзіме, людзі ўскладчыну пасылаюць да нас сваіх ганцоў.

«Паездзь, паглядзі, што там робіцца. Прыедзеш — раскажаш», — гавораць на дарогу яны шчаслічыху, які выйграў па жэрабю.

У выніку гэтых паездак многа наноснага, ілжывага, навіянага буржуазнай прапаганды, расейваецца. Людзям становіцца зразумельны думы і спадзяванні нашага народа.

Нядаўна ў Савецкі Камітэт па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом прыйшла жанчына сярэдніх год.

— Зіна, — прадставілася яна. — Я прыехала з Англіі.

— Вы руская?

— Так, руская, больш дакладна — татарка.

На вачах усхваляванай жанчыны паказаліся слёзы.

— Дваццаць два гады не была я на Радзіме, — гаворыць Зіна. — Вайна, Фашысты, Катаржняя праца ў Германіі, І дарогі, незлічоныя дарогі з аднаго лагера ў другі. Мне ўдалося выжыць. Што запомнілася мне на ўсё жыццё, — гэта гора, смутак па роднай зямлі і такія ж, як я, вязні — абарваныя, галодныя. Але іменна яны дапамагалі адзіну аднаму ў цяжкія мінуты.

Зіна замаўчала. Потым дастала пачак фатаграфій. Новенькія, нядаўна надрукаваныя на глянцавай паперы і пажоўклыя ад часу любіцельскія фотакарткі прадоўжылі яе сумны расказ.

— Мой муж, — паказала яна на адно фота. — З ім я пазнаёмілася ў лагерах. Там мы і пакахалі адзін аднаго. Скончылася вайна, і я стала яго жонкай. Потым з'явіліся дзеці. Іх у нас трое. Так вось

«Не ашукаеш — не жывеш» — у сваёй такой думка.

напрыклад, у суайчынніка Аляксандра Лёнава. Лёнаў — нец. Цяпер ён жыве ў Благоне, працуе ў Пазула Дофа. Быў на продажы радыёрадыёла, тэлевізара, падрабляна павула Дофа, як трэба ў яго сістэме. А цяпер дофавана ганцоў страх перад табою не ашукаеш — не Новаспечаны ганцоў іх і закасаў ідзе за справу.

Лёнаў бярэ Лёнава і фарсіруе сям'ю. З набітым рэчамі аб'явіў, ён паўстае пераабстаўваць кватэры. Дзялок у бую марку тэлевідыёл, прыёмнікаў аформіць гэтыя тавары, з дастайкай купіць гэтыя здымкі, і ён пловіць ку кошту патрэбна. Далей, Лёнаў вядуць час, калі ён дома, прывозіць пабываў да гэтых адных руках і з'яўляюцца пакунікі не згодзен на ста

Нам за яго сорамна

адмаўляцца. Зноў прыязджае Ляонаў:

— Не згодзен — не трэба, — гаворыць ён і адвоіць тавар. Трэцяя частка грошай, заплачаных яму, назаўсёды знікае разам з Ляонавым.

Пакупнік не рызыкне пачаць судовую справу, бо ведае, што ў Дофа пяць адвакатаў, а яму для таго, каб наняць адваката, трэба заплаціць намнога больш сумы, заплачанай за тавар. Гэта таксама добра засвоіў Ляонаў. Па нутры прыйшоўся гэты гандаль прахвосту Ляонаву. Ён займаецца ім ужо 10 год. Уяўляецца, колькі людзей ашукаў і як нажыўся сам за гэты час.

Да Ляонава ішлі людзі, гаварылі з ім, прасілі спыніць усе махінацыі. Але замест гэтага ён яшчэ шырэй разгарнуў сваю нізкую дзейнасць. Цяпер Ляонаў праводзіць махінацыі з аўтамабілямі.

Нам, сумленным суайчыннікам, сорамна, што побач з намі жыве такі прайдзісвет і спрытнога.

Я. Н.

Аўстралія.

ВЕРЫ ХАРУЖАЙ

З паклонам вершы пасылаю,
Хоць не пабачым праз гады
Цябе, Ды вернасцю палае
Любоў к табе у нас

заўжды!
Твой вобраз мілы, мужны,
светлы
Прад намі, як жывы, стаіць,
І позіркам бястрашным,
ветлым,

Як сэрцам, кожны даражыць.

Жыцця свайго не шкадавала.
Да краю роднага любоў
У барацьбе
Заўжды натхняла,
Вяла цябе на ўпарты бой.

Ты йшла,
Ты клікала наперад
Праз цяжкія суроўных год
Жыла адна у сэрцы вера,
Што шчасным будзе твой народ.

Ты знала:
Будуць касманаўты
Да Месяца пракладваць шлях,
Народ твой працавіты,

ўпарты
Усе будуць славіць
у вяках.

Табе я вершы прысвячаю,
З чужыны голас падаю.
Нас мала тут,
Ды ўсе, я знаю,
Тут славу

берагуць твою!

Валянціна КАЛЬЦОВА.

(Пераклад з рускай мовы М. Чарняўскага).

Францыя.

БЫВАЕ так: сядзяць дарослыя, размаўляюць, успамінаюць мінулае. Слухае гэта малы карапуз і дзівіцца, чаму ў падзеях, аб якіх расказваецца, не называюць яго імя.

— А дзе я тады быў? — пытае малы.

— Цябе тады, сынку, яшчэ не было, — тлумачыць бацькі.

Дзіця ніяк не можа пагадзіцца з гэтым.

— Ну, а дзе ж я быў, калі мне не было?

Яму цяжка яшчэ зразумець, што быў час, калі не толькі яго, але яго бацькоў і дзядоў не было, не было людзей наогул, нават не было той зямлі, на якой жывуць цяпер людзі. Потым утварылася зямля, пазней з'явілася на ёй жыццё, яшчэ пазней — людзі, плямёны, народы...

Дзіця не дарасло, каб гэта зразумець. Малому даравальна. Але калі працэса развіцця не разумее дзядзька, які дажыў да сівізы, — гэта ўжо выклікае падазронасць: або ён невук, або прахадзімец, які свядома імкнецца муціць вяду.

Нядаўна наша грамадскасць адзначыла вельмі важную дату ў жыцці трох братніх народаў: рускага, беларускага, украінскага —

775-годдзе стварэння літаратурнага твора «Слова аб палку Ігаравым». Твор прасякнуты любоўю да роднай зямлі і клопатамі аб яе дабрабыце. Мова яго сведчыць аб тым, што шмат стагоддзяў таму назад на Кіеўскай, Полацкай, Турава-Пінскай, Пскоўскай, Наўгародскай землях жыла адзіная сям'я, маці якой была Кіеўская Русь, і яе мова была мовай усіх: і тых, хто жыў у Кіеве, і тых,

СЛОВА ПРАЎДЫ І АДШЧАПЕНЦЫ

хто жыў у Полацку, і тых, хто жыў у Ноўгарадзе.

«Напісанае на тагачаснай агульнарускай літаратурнай мове, «Слова аб палку Ігаравым» у аднолькавай меры належыць тром братнім усходнеславянскім народам — рускаму, беларускаму і украінскаму. Яны складалі ў тую эпоху АДЗІН РУСКІ НАРОД, і, вядома, ніякай асобнай іншай мовы ў тых часах не існавала: існавалі дзялектычныя адрозненні» — піша беларускі крытык Сцяпан Майхровіч у вельмі цікавым артыкуле «Выдатны помнік сусветнай літаратуры», змешчаным у «Полымі» № 9 за 1963 год.

З цягам часу сям'я гэтага адзінага народа разраслася, як бывае з сям'ямі, утварыліся нацыі — руская, украінская і беларуская. Але старадаўні помнік «Слова аб палку Ігаравым» нагадвае ім: усе цяперашнія, якія выпадалі ў мінулым на долю ўсходніх славян, былі вынікам раскольніцкай дзейнасці князёў-адасабленцаў. У сваіх эгаістычных мэтах яны распачыналі міжусобныя войны, якія аслаблялі сілы славян. Гісторыя навучыла народы-браты —

рускі, беларускі, украінскі — жыць у дружбе. Дружба гэта дапамагла адстаяць свабоду і нацыянальную годнасць у гады замежнай інтэрвенцыі пасля рэвалюцыі і ў гады гітлераўскага нашэсця.

Усё гэта зразумела кожнаму культурнаму і сумленнаму чалавеку. І вось калі нашы народы ўспаміналі далёкія часы Кіеўскай Русі, раптам з замежнай падваротні раздаўся асіплы голас:

— А дзе ж мы тады былі?

Што бедурацам да таго, што «Слова аб палку Ігаравым» з любоўю двойчы перакладаў (у прозе і вершамі) вялікі пясняр беларускага народа Янка Купала, што «Слова» было дорага і любя Максіму Багдановічу... Сённяшнім нашчадкам раскольнікаў трэба адно: пасварыць браты-народы. У імя чаго? У імя таго ж тупога эгаізму адасаблення і сваёй асабістай карысці.

Словы твора далёкага мінулага аб дружбе, адзінстве супраць агульнага ворага прыпаякаюць адасабленцаў і раскольнікаў як крапівой, і яны звягаюць немаведама што: «канцэпцыя пра адзіны рускі народ таго часу чужая». Крытык Сцяпан Майхровіч, маўляў, абражае пачуцці «патрыётаў».

Ды што крытык! Мусіць, і аўтар «Слова аб палку Ігаравым» аказаўся падкупленым Масквой, хоць у той час і Масква як дзяржаўнага цэнтра не было.

Нацыянальная годнасць, бацькаўшчына ў вуснах раскольнікаў і адшчапенцаў толькі слоўная завеса, за якой хаваецца воўчая прагнасць панавань над народам любым коштам. Ці ж у панурыя гады гітлераўскай акупацыі яны не паказалі сваё звярненне аблічча? І тое, што яны брэшучы з чужой падваротні, сведчыць аб тым, што ім не ўдалося і не ўдасца ніколі пасварыць братоў, маці якіх была Кіеўская Русь.

Леанід ПРОКША.

ГОНЬЕЎСКІ, 10

што асела на бацьку краіну, дзе ўсё роднае не змагла.

Радзіме, прымаму і братоў са мною не ўж. Ён перакасаў дрэннае, накузавай прэсе юзе, няпраўда.

ны — не адзіночкі такіх, Радзімы любалі свой лёс з але не забыліх бацькоў і сяцір!

ораны Савецкі пачынае развіццёвакую дзейнасьць ужо нянашых суайчынцаў, што ства- сустрэта імі рэннем. Нашы, якія жывуць у зьянілі ства-

ранне Камітэта як праўленне клопатаў аб іх. Яны разумеюць, што грамадскасць нашай краіны ў асобе Камітэта працягае ім руку дружбы.

«Мы, члены таварыства «Родина», якое аб'ядноўвае ў сваіх радах выхадцаў з Расіі і СССР, што жывуць цяпер у Аўстрыі, з радасцю даведаліся аб утварэнні Савецкага Камітэта па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом і ад усяго сэрца жадаем вам вялікіх поспехаў у вышародным, патрыятычным пачынанні.

Мы ўпэўнены, што выказваем думку не толькі землякоў, аб'яднаных у нашым таварыстве, але і думку тых, якія па розных прычынах яшчэ стаяць у баку.

... Мы вітаем стварэнне Камітэта і ўпэўнены, што Камітэт дапаможа нам завязаць больш цесныя сувязі з Радзімай.

Яшчэ раз ад усёй душы

жадаем плённай дзейнасці па ўмацаванню культурных сувязей з суайчыннікамі, якія жывуць за граніцай.

А. М. Каладзінскі».

І. Лазараў з Італіі піша: «Стала лягчэй дыхаць. Я адчуў, што побач са мной локаць сябра».

«Я рад, што магу цяпер жыць жыццём свайго вялікага савецкага народа. Адышла старасць, і зноў молада забілася сэрца», — гэта словы суайчынніка Л. Вішнова з Ірландыі.

А вось яшчэ адно пісьмо, напісанае чалавекам, які доўгі час быў недружалюбна настроены да нашага ладу. Цяпер яму семдзесят чатыры гады. Ён жыве ў Францыі.

«Я і раней лічыў сябе рускім, — піша М. П., — я лічыў, што людзі на маёй Радзіме ў многім памыляюцца, што ўсё там у іх нетрывалае і недаўгавечнае. Мне здавалася, што, адкінуўшы лапці, вы яшчэ не знайшлі лепшага

абутку. Расія ёсць Расія, здавалася мне. Дарма яе бальшавікі патрывожылі. Але я памыліўся. У рускіх светлыя галовы. Яны ведаюць, за кім ісці. За мінулае маё не крыўдуйце. Цяпер я душой з вамі».

Умацоўца сувязі з прагрэсіўнымі арганізацыямі нашых братоў і сяцір, якія жывуць на чужыне. Расшырыцца перапіска. Усё больш і больш суайчыннікаў будзе прыязджаць на Радзіму.

... Цяпер за вокнамі, размаляванымі дзедам-марозам, ледзь-ледзь праглядваецца заснежаны завулак. А ў будынку Камітэта светла і ўтульна. Тут працуюць людзі, якія робяць усё, каб іх браты і сёстры на чужыне адчувалі цёплае дыханне Радзімы, якая ўпэўненым і цвёрдым поступам ідзе да светлай будучыні.

Н. БУНЦІН,
А. НАГАЙЦАУ.

На атрыманне Ленінскай прэміі

ЛЯ ПОМНІКА НЕПАКАРОНАМУ

Злавесны фашысцкі лагер Маутхаузен у Аўстрыі мне паказвалі два былыя яго вязні: савецкі чалавек, настаўнік па прафесіі, удзельнік падпольнай арганізацыі Супраціўлення, існаваўшага тут, за лагернымі сценамі, і аўстрыец, ваганаважаты трамвая. Там, у Маутхаузене, створан цяпер мемарыяльны музей.

Але для маіх спадарожнікаў гэта быў не музей. Яны бачылі пекла, створанае на зямлі ізверскай фантазіяй нацызму. Яны ўспаміналі незлічоныя ахвяры фашызму — для іх гэта былі жывыя людзі, іх таварышы, якія змагаліся, пакутавалі разам з імі. Хваляванне ветэранаў былога канцэнтрацыйнага лагера міжволі перадавалася і мне. Ціхі мемарыяльны музей пераўтвараўся для мяне ў гэтыя мінулыя ўжасныя лагеры, у адно з самых страшэнных месцаў на зямлі.

Мы падыходзілі ўжо да варот, калі абодва спадарожнікі спыніліся ўсхваляваныя... Цяглыная сцяна. Уманціраваны ў яе жалезны ланцуг... Гранітная дошка з надпісам на дзвюх мовах: «Тут у ноч з 17 на 18 лютага 1945 года зняволены генерал Д. М. Карбышаў был распрануты дагала і на марозе заліты вадой». Ля сцяны ляжалі два зялёныя вяночкі.

— Гэта была, бадай, самая гераічная старонка ў гісторыі нашага Супраціўлення, — сказаў настаўнік.

— Зняволенныя даведаліся аб гэтым злачынстве на наступны дзень, нейкім чынам гэта паведамленне абляцела адразу ўсе баракі, — успомніў яго аўстрыйскі сабрат, які зняў галаўны ўбор задоўга да таго, як мы падыйшлі да гэтага месца. — Мы ўсё тут перажылі. Мы праводзілі дзень і ноч побач са смерцю. Але гэта... Гэты чалавек, які пераўтварыўся ў ільдзіну без просьбы аб літасці, без крыкаў жаху... Такого наш страшны лагер не ведаў. Ён, гэты чалавек, прымусіў нас не баяцца смерці і павярчыць у перамогу...

Гэта размова адбылася некалькі год назад. А цяпер па той бок лагернай сцяны, справа, на дарозе да варот лагера, стаіць скульптура, якая ў кароткі час абыйшла ў рэпрадукцыях многія краіны свету. Тут стаіць выліты

[Заканчэнне на 6-й стар.]

Малады паэт Кастусь Цвірка сярод воінаў Беларускай вайскавай акругі.

МУЗЫКА. БЫТ. ЛЮДЗІ

Урачыста гучыць музыка Бетховена. Зачараваныя багачцем фарбаў, інтанацый, невычэрпным светам вобразаў слухаюць яе людзі, што сабраліся ў зале. Музыказнаўца А. Ракава расказвае аб змесце «Герцічэй сімфоніі», аб тым, якія творы яшчэ былі напісаны вялікім кампазітарам у гэты перыяд яго жыцця. Ідзе цікавая размова аб музыцы. Вядуць яе людзі розных прафесій — рабочыя, інжынеры, урачы, хатнія гаспадыні. Усе яны — слухачы ўніверсітэта культуры, які працуе пры домакравініцтве № 2 Ленінскага раёна горада Мінска.

Рабочыя слухаюць музыку, вывучаюць мастацтва, архітэктару... Які гэта кантраст з тым, што пісаў каля 60 год назад часопіс «Вестник просвещения»: «Калі такі тэмп росту нашай грамадскай культуры мы захаваем і ў будучым, дык для дасягнення ўсеагульнай пісьменнасці мужчын нам спатрэбіцца 180 год, а для дасягнення ўсеагульнай пісьменнасці жанчын звыш 280 год».

Усмішку выклікаюць гэтыя словы ў нашы дні. Прайшоў той час, калі чалавек, які ўмеў чытаць і пісаць, ужо лічыў пісьменным. Сёння савецкаму працаўніку, будаўніку камунізма мала ведаць у дасканаласці толькі сваю прафесію. «Партыя будзе няспынна клапаціцца аб эстэтычным выхаванні ўсіх працоўных, фарміраванні ў народзе высокіх мастацкіх густаў і культурных навыкаў», — запісана ў Праграме КПСС. І садзейнічаюць гэтаму ў значнай меры ўніверсітэты культуры, куды ідуць пасля змены тысячы тых, хто выплаўляе метал.

стаіць ля станка, працуе на фермах і ў полі. У нашай рэспубліцы налічваецца 160 універсітэтаў культуры. І колькасць іх увесь час узрасце.

Універсітэт, аб якім мы пачалі свой расказ. Існуе ўжо другі год. Чаму стварылі яго пры домакравініцтве? Справа ў тым, што стваральнікі яго імкнуліся прыцягнуць да заняткаў не толькі тых, хто працуе, але і пенсіянераў, хатніх гаспадынь. Усю арганізацыйную работу праводзіць савет універсітэта, у які ўваходзіць пенсіянерка Гельберг, загадчыца нотна-музычнай бібліятэкі Васюкевіч, дырэктар музычнай школы Герман.

Праграма ўніверсітэта складзена членамі Саюза кампазітараў і работнікамі гарадской нотна-музычнай бібліятэкі. Разлічана яна на тры гады. Многа цікавага чуюць слухачы на занятках: аб музычных жанрах і формах, аб багатай спадчыне рускай і зарубежнай класічнай музыкі, аб тых, хто стварае свае творы ў нашы дні. Знаёмяцца яны і з асноўнымі напрамкамі ў развіцці тэатра і кіно. У цудоўны, захапляючы свет музыкі ўводзяць іх музыказнаўца А. Ракава, Т. Шчарбакова, І. Нісневіч, выкладчыкі музычнай школы. Гутаркі гэтыя заўсёды ілюструюцца творами, аб якіх ідзе размова. Часам гэта праслухоўванне запісаў, але часцей — канцэрты з удзелам артыстаў опернага тэатра, філармоніі, навучэнцаў старэйшых класаў музычнай школы.

Музыка ўладарна ўваходзіць у жыццё працоўных, упрыгожвае яго, робіць чалавека высякародным.

Л. ВОЛЬСКАЯ.

КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА

На рэспубліканскай выстаўцы выяўленчага мастацтва Літоўскай ССР экспануюцца дзве карціны («Жыво» і «Аўтапартрэт») беларускага мастака Пятра Сергіевіча, які жыве і працуе ў Вільнюсе. Гэтыя творы звяртаюць на сябе ўвагу наведвальнікаў і атрымліваюць высокую ацэнку з іх боку.

Зараз Сергіевіч працуе над новым цікавым палатном на гістарычную тэму. Ён стварае вобраз беларускага паэта — прыгоннага сялянна Пайлюка Бахрыма.

І. ШУТОВІЧ.

На здымку: П. Сергіевіч. Аўтапартрэт.

ЛЯ ПОМНІКА НЕПАКАРОНАМУ

[Пачатак на 5-й стар.]

з мармуру скульптарам Уладзімірам Цыгалем помнік генералу-герою Д. М. Карышаву (архітэктар Н. Кавальчук). Гэты помнік атрымаў за мяжой шырокую вядомасць пад абагульняючай назвай «Непакароны».

Зараз, калі гэта скульптура прапанавана на атрыманне Ленінскай прэміі, хочацца зразумець сакрэт яе хуткага, можна сказаць, усеагульнага поспеху. Чаму гэты невялікі, лаканічны, пазбаўлены ўсялякіх архітэктурных аздабленняў помнік, устаноўлены да таго ж далёка ад Радзімы, нека адразу прыкаваў да сябе увагу? У чым сіла яго эмацыянальнага ўздзеяння?

Думаецца, адной з прычын поспеху стала тое, што таленавітаму скульптару ўдалося найлепшым чынам не толькі перадаць у мармуры свае пачуцці і думкі, свае адносіны да цудоўнай асобы і подзвігу героя, але і выразіць адносіны да гэтага подзвігу мільёнаў савецкіх людзей.

Манумент Уладзіміра Цыгала зусім невялікі. Менш, чым у два чалавечыя росты. Але ў яго вялікая прыцягальная сіла. Як добрая песня, у якой здалёк улаўліваеш толькі матыў, скульптура гэта ўспрымаецца за ўсіх сваіх дэталей не адразу.

Спачатку глядач спыняецца, прыцягнуты магутнасцю чалавечай фігуры, нібы вырваўшайся з капрызных сколаў белага каменя. Зацікаўлены глядач набліжаецца і бачыць увесь гэты незвычайны вобраз, у якім адлюстраваны і мужнасць, і воля, і нязломнасць. І высокая натхнёнасць. Натхнёнасць, зрабіўшая гэтага чалавека золатам. На манументе лаканічны надпіс «Дзмітрыю Карышаву. Вучонаму, Воіну, Камуністу. Жыццё і смерць яго былі подзвігам у імя жыцця».

Подзвіг канкрэтнага чалавека, лаканічна адлюстраваны ў манументе... Скульптар расказаў аб ім немнагаслоўна. І ўсё ж, успрымаючы гэты помнік, бачыш, што гэта не проста гераічны чалавек Д. М. Карышаву, які горда прыняў смерць у лютым 1945 года. Гэта Савецкі Чалавек у шырокім сэнсе слова, гэта Чалавек сацыялізма, якога можна забіць, але перамагчы нельга. Гэта ўвасоблены ў мармуры заклік да ўсяго насельніцтва свету: Людзі, будзьце пільнымі! Маутхаузен, Асвенцім, Бухенвальд, Дахау не павінны паўтарыцца! Ніколі і нідзе! Хоць скульптарам паказана трагедыя чалавека, які жыў умярзае ў ільдзіну, манумент насычаны сілай жыццесцярджэння, верай у чалавека.

Новая савецкая скульптура, што стаіць далёка ад Радзімы, ля варот былога канцлагера, — поспех не толькі таленавітаму скульптару. Гэта аялікі поспех нашага жыццесцярджальнага, баявога, манументальнага мастацтва, якое атрымлівае значныя перамогі на шляху сацыялістычнага рэалізму.

Барыс ПАЛЯВОЙ.

На сельскай сцэне.

Фотазвод Ул. Кітаса.

НАВ каляндар

АРКАДЗЬ КУЛЯШОЎ

1 мая 1936 года... Злата Прага, сталіца Чэхаславацкай рэспублікі, адзначае свята працоўных. Рабочыя высыпаюцца на вуліцы горада. У многіх дэманстрантаў у руках — невялікая кніжачка, старонкі якой яшчэ пахнуць свежай друкарскай фарбай. — зборнік «Маладая савецкая лірыка». Для праксіх рабочых яна была «бадзёрым савецкім поіскам рукі», як гаварылася ў прадмове, кнігай, з якой «павявала атмасферай новых людзей і новых адносін, той лірычнасцю, якая зачароўвае кожнага, хто ступіў на савецкую зямлю, і робіць яго назаўсёды сябрам гэтай зямлі і будучыні».

У зборніку быў апублікаван і верш Аркадзя Куляшо-

ва «Госць». Гэта быў першы пераклад нашага паэта ў замежнай краіне. Лірыка яго была сапраўды маладая — паэту было крыху больш 20 год.

Аркадзь Аляксандравіч Куляшоў нарадзіўся ў 1914 годзе ў адным з маляўнічых куткоў Маргліўшчыны — мястэчку Самацэвічы Касцюковіцкага раёна. Цудоўная прырода краю, дзе захавалася так многа легенд і паданняў, дзе так часта гучала народная песня, рана паланіла душу здольнага хлопчыка. Першыя вершы ён напісаў у 12 год. А калі паэту споўнілася 16, Дзяржаўнае выдавецтва БССР

выдала ўжо яго кніжку «Росквіт зямлі».

Потым, калі Аркадзь Куляшоў стаў прызнаным паэтам, за мяжой часта звярталі ўвагу на ранні ўзрост яго таленту. І чэшскі крытык Ёзаф Румер, які ў 1955 годзе склаў і выдаў анталогію беларускай паэзіі, пісаў пра нашага юбіляра: «У адрозненне ад старэйшых беларускіх пісьменнікаў, якія былі сведкамі мінулых часоў, Куляшоў і па ўзросту свайму — увесь у савецкай рэчаіснасці. Таму ў яго былі наможа лепшыя ўмовы для развіцця таленту».

Аркадзь Аляксандравіч вучыўся родную мову і літаратуру ў Мсціслаўскім педагагічным тэхнікуме, погым на літаратурным факультэце Мінскага педагагічнага інстытута імя М. Горкага. Будучы яшчэ студэнтам, паэт выдае ў 1932 годзе новыя два зборнікі вершаў: «Па песню, па сонца» і «Медзі дождж». Праз год выходзіць паэма «Аманал», затым — «Гарбун», потым

новыя і новыя творы. Перад таленавітым паэтам — шырокі шлях у літаратуру.

За што мы палюбілі нашага паэта? За тое, што яго творчасць праўдзівая і сумленная, за тое, што ён ва ўсім з намі, з народам, што сэрца яго радуецца, хваляецца і трывожаць тыя ж падзеі і з'явы, якія радуецца і хваляюць нас, грамадзян Краіны Саветаў.

Калі вораг напаў на нашу Радзіму, Аркадзь Куляшоў — з першых жа дзён вайны на фронце. І ў надзвычай цяжкіх умовах фронту і адступлення ён стварае паэму «Сцяг брыгады» — адзін з лепшых твораў савецкай літаратуры.

Сёння Аркадзь Куляшоў, аўтар пранікнёных твораў аб краіне, будуючай камунізм, — адзін з першых у шэрагу выдатных майстроў верша, лаўрэат дзяржаўнай прэміі, любімы паэт ўсяго савецкага народа.

Творчасць яго ведаюць далёка за межамі нашай

краіны. У Балгарыі, Румыніі, Кітаі, Венгрыі, Польшчы, Чэхаславакіі надрукаваны творы Аркадзя Куляшова, мы бачым яго вершы і баллады на старонках анталогій савецкай паэзіі, выданыя на многіх мовах свету. У Румыніі Куляшова перакладалі, здаецца, больш, чым каго-небудзь з беларускіх паэтаў. У Францыі цёплыя словы прысвяціў яму Луі Арагон. З любоўю сустракалі паэта ў Польшчы, дзе ён тысячам людзей чытаў свае вершы.

— Якая прыгожая беларуская мова, — гаварылі тыя, хто слухаў слова Куляшова, — якая багатая і меладычная!

Аўтару гэтых прыгожых, меладычных вершаў Аркадзь Аляксандравіч Куляшоў споўнілася 50 год. Паэт у росквіце творчых сіл. Пажадаем жа яму многіх-многіх год плённай працы. Мы чакаем ад яго яшчэ шмат паэм, вершаў, балад.

А. МАЖЭЙКА.

3 ДНЯ апублікавання тэкста пасланья М. С. Хрушчова кіраўнікам урадаў усяго свету прайшло больш месяца. Але да гэтага часу «палітычны навіна нумар адзін», як ахарактарызавалі гэты дакумент амерыканскія газеты, працягвае выклікаць вялікую цікавасць народаў. І зусім не выпадкова. Само жыццё паставіла на павестку дня пытанне аб міры. Савецкі ўрад лічыў і лічыць, што сапраўды трывалы і непарушны мір можа быць забяспечан толькі шляхам усеагульнага і поўнага раззбраення. Савецкі ўрад разам з тым лічыць карысным, працягваючы працаваць над вырашэннем гэтай карэннай задачы, памнажаць намаганні па ліквідацыі вострых сутыкненняў паміж дзяржавамі і існуючых ачагоў напружання.

Адной з праблем, якая мае асаблівую актуальнасць і асаблівае значэнне для ўмацавання міру, з'яўляецца пытанне тэрытарыяльных спрэчак, паміж дзяржавамі і шляхоў іх урэгулявання. На самай справе, калі зірнуць на палітычную карту свету, дык можна ўбачыць не адзін дзесятак раёнаў, прыналежнасць якіх аспрэчваецца той або іншай дзяржавай. Лёгка сабе ўявіць, што можа з гэтага атрымацца, калі дзяржавы пры вырашэнні гэтых спрэчак пачнуць прымяняць зброю. Гэта можа прывесці да вайны, спачатку з прымяненнем звычайнай зброі, а потым, што не выключана, і тэрмаядзернай, бо палітычныя, эканамічныя і іншыя сувязі паміж дзяржавамі зараз вельмі цесныя. Лакальнае сутыкненне нават невялікіх дзяржаў у наш век можа распаліць тэрмаядзерны пажар, які не пашкадуе нікога. Такі ў асноўным змест пасланья М. С. Хрушчова.

Як жа адгукнуліся на яго кіраўнікі дзяржаў свету? Письмы-адказы, якія паступаюць у адрас

Савецкага ўрада, сведчаць аб тым, што пераважная большасць чалавецтва вітае і падтрымлівае новую мірную ініцыятыву нашай краіны.

Поўную падтрымку і адабрэнне знайшлі ідэі пасланья ў Польшчы, Чэхаславакіі, Балгарыі, ГДР і іншых сацыялістычных краінах. Ініцыятывай на карысць міру назвала пасланне М. С. Хрушчова італьянская газета «Паззе сера». «Горача падтрымліваем прапанову Хрушчова, якая з'яўляецца самым лепшым метадам вырашэння тэрытарыяльных пытанняў», — заявіла ў перадавым артыкуле бірманская газета «Ботатаун». Прэм'ер-міністр Тайланда Таном Кіцікагон адразу заявіў, што ён гатовы падпісаць пагадненне, якое прапануе СССР. Такога ж пункту гледжання прытрымліваецца і міністр замежных спраў Інданезіі Субандрыо, прэзідэнт Алжыра Бен Бела, кіраўнік урада Рэспублікі Куба Фідэль Кастра і іншыя дзяржаўныя дзеячы Еўропы, Азіі, Амерыкі і Афрыкі.

Неўзабаве быў апублікаваны тэкст пісьма ў адказ прэзідэнта ЗША Л. Джонсана М. С. Хрушчова. «Я вітаю з тым, якую вы выкладаеце ў сваім пісьме ад 31 снежня, і згодзен са значнай часткай яго зместу, — заявіў прэзідэнт. — Я спадзяюся, што мы зможам ствараць выхадзічы з пагаднення па гэтых пытаннях, замест таго, каб падкрэсліваць нашы добра вядомыя рознагалосці».

Вялікую зацікаўленасць у пагадненні аб адмове ад прымянення сілы ў тэрытарыяльных спрэчках праяўляюць народы Лацінскай Амерыкі. І ў гэтым няма нічога дзіўнага, бо лацінаамерыканскія краіны, бадай, больш іншых цярпелі і цярпяць ад бясконцых ваенных сутыкненняў. Дастаткова

РАЗУМНА, РЭАЛЬНА, АЖЫЦЦЯВІМА

ўспомніць вайну Парагвая з суседнімі краінамі ў канцы мінулага стагоддзя, пасля якіх гэта краіна не можа наладзіць жыццё да гэтага часу. Таму прыняцце савецкай прапановы, як указвае уругвайская газета «Папулар», паслужыць гарантыяй міру.

Адным словам, усё чалавецтва лічыць савецкія прапановы разумнымі і ажыццявімымі.

Але сусветная грамадскасць добра разумее, што мір — гэта не падарунак дзеда-мароза, што за мір трэба змагацца паслядоўна і няспынна. Народы заходніх дзяржаў зусім справядліва патрабуюць практычных крокаў ад сваіх кіраўнікоў на шляху ператварэння ў жыццё мірных савецкіх прапаноў і стварэння сапраўды трывалай асновы для пастаяннага міру ва ўсім свеце. Савецкі народ і надалей не пашкадуе сваіх сіл у барацьбе за мір ва ўсім свеце.

Ключ да раззбраення.
Мал. Ю. КЕРШЫНА.

П. ШАМШУР

Гэта вытрымкі з сапраўдных дакументаў часцей СС і вермахта фашыскай Германіі на акупіраванай тэрыторыі Беларусі.

У маі 1943 года ў вёсцы Пуста-Меціж каля Барысава па загаду камандзіраў воінскай часці вермахта на плошчы былі сабраны ўсе жыхары. Нямецкі афіцэр адабраўлі дваццаць самых прыгожых дзяўчат для адпраўкі ў Германію. Астатнія жыхары, каля 500 чалавек, былі загнаны

...1. Усходніх рабочых трымаць у закрытых лагерах, якія яны маюць права пакідаць толькі для правядзення работ, пад аховай...

...2. Палавая сувязь паміж немцамі і ўсходнімі рабочымі забараняецца і караецца для ўсходніх рабочых смерцю...

...3. Наведванне царквы ўсходнімі рабочымі забаронена...

Такія правілы ўручаліся ўсім прадпрыемальнікам, якім дзяржава-рабаўладальнік пра-

Увесь абед у маленькай місцы. У фашысцкіх інструкцыях папярэджвалася: «Страўнік усходняга рабочага прывучаны да недаядання»...

ў хлеў і спалены жывым!... Але і з дваццаці адпраўленых на катаржныя работы засталася ў жывых толькі адна — Антаніна Ікан.

«Усходнія рабы» паміралі ад голаду, знішчэння, здаекаў наглядчыкаў і гаспадароў. У Германіі дзейнічала ганебнае «заканадаўства» рабаўладальніцкай дзяржавы:

давала для работы ўсходніх рабочых.

Гвалтоўна вывезенай у Германію малодзай дзяўчыне Надзежде Дуброўскай пашанцавала пераправіць сваім родным у Рэчыцу такое пісьмо:

«Жывая і здаровая, таго і вам не жадаю. Працюю па 12 гадзін у суткі. Ходзім на работу ў «кандалах», у якіх

380 тысяч чалавек у гады другой сусветнай вайны было вывезена ў Германію на катаржныя работы з акупіраваных абласцей Беларусі. Большасць з іх была захопленыя сілай, толькі невялікую колькасць у першыя месяцы акупацыі ўдалося ўцягнуць ва ўсякага роду «экскурсіі», «навуковыя камандзіроўкі», завербавань у «тэхнічныя вучылішчы» Германіі. Але лёс іх быў аднолькавы: цяжкая фізічная праца, знак раба — кляймо «ост» — на грудзях.

Фашысцкая «расававая тэорыя», якая прапавядала панаванне немцаў над іншымі народамі, была ідэалагічнай асновай аднаго з самых страшных злачынстваў гітлераўцаў — рабства, устаноўленага ў велізарных маштабах ў «трэцім райху». Толькі за 9 месяцаў 1942 года ў Германію было завезена 3 мільёны замежных рабочых, у большасці сваёй з акупіраванай тэрыторыі Савецкага Саюза, Гене-

рал Штамф устанавіў норму штодзённай пастаўкі рабочай сілы з Беларусі ў адну тысячу чалавек.

Для выканання «вялікіх планаў» фюрэра кожны дзень патрабавалася ўсё больш і больш рабочых у прамысловасці і сельскай гаспадарцы. Выклікі праз біржы працы, аблавы ў гарадах належных вынікаў не давалі. І тады гітлераўцы пачалі праводзіць нябачаныя па жорсткасці экспедыцыі па захопу рабоў для «трэцяга райха».

...Вынікі аперацыі «Свята ўраджаю». Трафеі: 6 000 гадоў жывёлы, 1 308 мужчын і жанчын для перасылкі іх на работы ў Германію.

...У ходзе аперацыі «Котбус» расстраляна 3 616 чалавек. Захопленыя рабочай сілы: мужчын — 2 812, жанчын — 450...

...У час аперацыі «Фрыц» спалена 87 вёсак. Захопленыя рабочых: мужчын — 6 752, жанчын — 3 264, дзяцей — 1 708...

ную паэзію. Гэта былі М. Танк, П. Пестрак, М. Машара, М. Васілёк і інш. Пачэснае месца сярод іх належыць паэту-эмігранту Валянціну Таўлаю.

У яго вершах паўстаў вобраз непакіснага рэвалюцыянера, якога не зможа ні турма, ні сама смерць.

Сёлета Валянціну Паўлавічу Таўлаю споўнілася 60 год. Ён нарадзіўся ў 1914 годзе ў Баранавічах у сям'і чыгулачніка. Дзіцячыя гады яго прайшлі ў маленькай беднай вёсцы.

Рана сустрэўся будучы паэт з несправядлівасцю і бяспраўем. І мусіць таму чатырнаццацігадовым юнаком уступіў на шлях рэвалюцыйнай барацьбы за ўз'яднанне заходніх абласцей у адзіную Савецкую Беларусь.

Тады ж В. Таўлай пачаў цікавіцца літаратурай, захапляцца паэзіяй Купалы, Коласа, Багдановіча. Хутка ён спрабуе пісаць сам. Пер-

шы верш Валянціна Таўлая быў надрукаваны заходнебеларускай газетай «Сіла працы» вясной 1928 года. Ужо ў першых творах адчуваецца моцныя рэвалюцыйныя настроі. З самага пачатку і да апошніх дзён творчасць паэта была непарыўна звязана з рэвалюцыйна-грамадскай дзейнасцю, ішла поруч з ёй, вынікала з яе.

Шаснаццацігадовым юнаком Таўлай эмігрыраваў у Савецкі Саюз і прабыў там амаль 2 гады. Увесь гэты час ён упарта вучыўся, працаваў у рэдакцыі газеты «Звязда». У 1932 годзе вярнуўся ў Заходнюю Беларусь. У Варшаве В. Таўлай працаваў у рэдакцыі камуністычнай газеты «Чырвоны сцяг», рэдагаваў у Вільні легальнае выданне — «Беларускую газету». У Вільні ж у снежні 1933 года паэт арганізаваў першую нараду рэвалюцыйных паэтаў Заходняй Беларусі. За рэвалюцыйную дзейнасць яго двойчы арыштоўвала польская дэфензіва, ён 7 год прасядзеў у турме.

ВАЛЯНЦІН ТАЎЛАЙ

Вываленная барацьба працоўных Заходняй Беларусі выхавала сваіх таленавітых паэтаў, якія стваралі рэвалюцыйна-дэмакратыч-

У шавецкай майстэрні бясконца латалі стары абутак. У рабаўладальніцкай можна было атрымаць толькі «кандалы» — боты на драўлянай падэшве.

В. КЛІМЕНКА.

Назва валюты	Курс у рубль
Аўстралійскія фунты за 1	2.01
Аўстралійскія шылінгі за 100	3.48
Англіійскія фунты стэрлінгаў за 1	2.52
Аргенцінскія пеза за 100	0.66
Бельгіійскія франкі за 100	1.81
Балгарскія левы за 100	76.32
Венгерскія форынты за 100	7.67
Донгі Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам за 100	30.60
Маркі Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі за 100	40.50
Маркі Федэратыўнай Рэспублікі Германіі за 100	22.67
Галандскія гульдэны за 100	24.97
Грэчаскія драхмы за 100	3.02
Дацкія кроны за 100	13.03
Егіпецкія фунты за 1	2.59
Долары ЗША за 1	0.90
Ізраільскія фунты за 100	30.00
Індыйскія рупіі за 100	18.97
Інданезійскія рупіі за 100	1.97
Іранскія рыялы за 100	1.19
Ісландскія кроны за 100	2.09
Італьянскія ліры за 1.000	1.45
Канадскія долары за 1	0.84
Кубінскія пеза за 1	0.90
Мексіканскія пеза за 100	7.22
Мангольскія тугрыкі за 100	22.50
Новазеландскія фунты за 1	2.50
Нарвежскія кроны за 100	12.57
Польскія злотыя за 100	22.50
Румынскія лей за 100	15.00
Уругвайскія пеза за 100	4.97
Фінляндскія маркі за 100	28.13
Французскія франкі за 100	18.36
Цэйлонскія рупіі за 100	19.00
Чэхаславацкія кроны за 100	12.50
Шведскія кроны за 100	17.33
Швейцарскія франкі за 100	20.86
Югаслаўскія дынары за 1.000	1.20
Японскія іены за 1.000	2.51

КАМАНДА СССР — ПЕРАМОЖЦА БЕЛАЙ АЛІМПІАДЫ

Дамацаца дзён гарэў алімпійскі агонь над старажытнай сталіцай Ціроля. Сюды, у Інсбрук, на IX зімовыя Алімпійскія гульні сабраліся 1365 спартсменаў з 36 краін. Кожны з іх азначаў дзён быў адзначаны зьдатымі перамогамі савецкіх спартсменаў.

ДЗЕНЬ ПЕРШЫ. Урачыстае адкрыццё IX снежнай Алімпіады. Першая перамога савецкіх спартсменаў. Хакеісты СССР з лікам 5:1 выйграў сустрэчу ў чэмпіёна Алімпійскіх гульняў у Скво-Вэлі каманды ЗША.

ДЗЕНЬ ДРУГІ. Савецкія фігурысты Людміла Белавусова і Алег Пратапопаў заваявалі першы залаты медаль Алімпіады. Тры прызымы месцы на дыстанцыі 500 метраў у нашых канькабежцаў. Залаты медаль уручылі Л. Скоблікавай, сярэбраны — І. Ягоравай, бронзавы — Т. Сідаравай.

ДЗЕНЬ ТРЭЦІ. Залаты дубль зрабіла Лідзія Скоблікава. Яна зноў перамагла ў спарбортнах на скарасному бегу на каньках, на гэты раз на дыстанцыі 1500 метраў з новым алімпійскім рэкордам.

ДЗЕНЬ ЧАЦВЕРТЫ. Лыжная гонка на 10 кіламетраў для жанчын. Зноў усе ўзнагароды ў савецкіх спартсменаў. Першая была педагог са Свардлоўска Клаўдзія Баярскіх, другой — ленырадская лыжніца педагог Еўдакія Мякшыла, трэцяй — ленырадская Марыя Гу-

Эх, чаго нам ні прыйшлося, Браце мілыя, ужыць! Колькі талентаў зьялося, Колькі іх і дзе ляжыць... Януб КОЛАС, «Сымон-музыка».

Кожную раніцу міма маіх вокнаў ідуць дзяўчынкі і хлопчыкі ў музычную школу. Гляджу я на іх вясёлыя шчаслівыя тварыкі, і мне на думку прыходзіць лёс малага музыкі Андрэйкі. Аб ім я зараз і раскажу.

Было гэта ў Заходняй Беларусі, калі там яшчэ гаспадарылі польскія паны. У шырокай лагчыне паміж невысокіх узгоркаў, густа пакрытых ядлоўцам, стаяла вёска Цякалаўшчына. З двух бакоў да яе прылягаў сасновы лес. Непадалёку ад вёскі вілься вузенькая рэчка Цапра.

Не толькі на адну воласць, але на цэлы павет славілася Цякалаўшчына музыкамі. Вось у гэтай вёсцы нарадзіўся і рос хударэны вяснушкаваты хлопчык Андрэйка. У вольныя ад школы ці работы хвіліны Андрэйка браў у рукі скрыпку і выводзіў смывком розныя мелодыі, тулячы да сябе скрыпку, як жывую істоту.

Скончыўшы вясковую школу, Андрэйка ўправіў сваіх бацькоў, каб дазволілі ісці вучыцца ў Нясвіж. Бацькі хоць ведалі, што цяжка прыйдзеца хлопчыку, згадзіліся і адвезлі Андрэйку ў горад. Тут ён заісаўся ў гарадскую школу і год вучыўся вельмі старанна, хоць на кніжкі і шывіткі трэба было самому зарабіць. Ратавала яго скрыпачка: там на вечарыны пайграе, таго навучыць іграць — глядзіш, а ўжо мае якую залатоўку.

Так мінулі гады... З добрым вынікам здаў Андрэйка экзамен у польскую настаўніцкую семінарыю (бо іншай не было). Цешыўся ён, што навучыцца іграць па нотах. Але прафеса-

ру музыкі пану Невядомскаму не спадабалася, што «хам» з вёскі мае талент.

Пачалося гэта з таго дня, калі адзін семінарыст прынёс творы Шапэна і паказаў іх Андрэйку.

— Дай я сыграю! — сказаў Андрэйка.

— Хіба патрапіш?

— Паспрабую.

Паклаўшы ноты на піптр, Андрэйка зайграў. Усе семінарысты абкружылі музыку, заслухаліся і не заўважылі, як прыйшоў у клас Невядомскі. А той аж пачырванеў ад злосці.

— Андрэй Кудрук! До таленты!

Андрэйка падыйшоў.

— Грай заданон лекцыён!

Хлопец зайграў так, што увесь клас заслухаўся.

— Сядай! — крыкнуў разгневаны прафесар і ў журнале паставіў тройку.

І пачаў прафесар Невядомскі стрымліваць «хама», каб ён не апярэдзіў панічоў.

Уся семінарыя рыхталася да школьнага канцэрта. Андрэйка пачысціў сваю вопратку, наглядцаваў чаравікі і прыйшоў у зал, дзе ўжо сабралася моладзь і госці. Невядомскі затрымаў Андрэйку:

— Як, і ты прыйшоў! У такіх лахманах! Уцякай хутчэй, каб вочы мае цябе тут не бачылі.

І так амаль штодня...

У вольны час Андрэйка хадзіў дадому і там граў на вечарынах і вяселлях. На адным з вяселляў я сустрэўся з ім.

— Я ўжо ведаю ноты і магу граць па іх, — сказаў Андрэйка.

— Вось каб скончыць семінарыю, а пасля кансерваторыю ды зрабіцца сапраўдным артыстам! Тады б я прыехаў у сваю вёску ды ўсіх музыкаў панавучаў бы граць па нотах.

Андрэйка спачатку зайграў нешта сумнае, але раптам крыкнуў:

— Эх, паскачам «казак»! — і пачаў сам скакаць і падыгрываць на скрыпцы.

Колькі гадоў ужо мінула, а ў маіх вачах стаіць ён такім, якім бачыў я яго ў той апошні дзень. Светлыя вала-

сы яго разляталіся, твар расчырванеўся, з вуснаў не сходзіла ўсешка.

Была зіма. З самае раніцы неба быццам злавала на некага, было пакрыта чорна-сінімі хмарамі. Пад нагамі трашчаў лёд, злосна дэмуў вецер. У гэткае надвор'е выбраўся Андрэйка пехатою ў Нясвіж. Дарога далёкая — шаснаццаць кіламетраў.

Павольна ішоў ён наперад. Старая латаная вопратка не магла ўберагчы Андрэйку ад сярдзітага ветру, а той і рад быў паздзекавацца з безабароннага хлопца. Але Андрэйка ішоў...

Вечарэла, з Крыжацкага лесу выйшаў дзядзька Вінцэс. Ён цягнуў санкі з хворастам. Праз завею ён убачыў на снезе нейкі цёмны прадмет. Падыйшоўшы бліжэй, пазнаў Андрэйку і прынёс яго ў сваю хату.

Цэлую ноч не згасала лямпа ў каце. Не спаў дзядзька Вінцэс, не спала і яго жонка Настуля. Андрэйка ляжаў у ложка і ўвесь калаціўся, як асінавы ліст. Цётка клала Андрэйку да ног бутэлькі з гарачай вадой, накрывала яго сваім новым кажухом.

Калі развіднела, Андрэйка раптам падхапіўся з ложка і, пакуль дзядзька Вінцэс са сваёй Настуляй апамяталіся, борзда нацягнуў на сябе адзенне.

— Куды ж ты? — з жахам крыкнулі яны.

Андрэйка адказаў, апрабуючыся на хаду:

— Трэба ісці!.. Пан прафесар Невядомскі выкіне мяне з семінарыі... як прапушчу хоць адну лекцыю...

Каб скараціць сабе дарогу, Андрэйка накіраваўся праз замерзлае возера да радзівілаўскага замка, дзе была размешчана семінарыя. Спаткаўшыся яго сябры па школе адразу ўбачылі, што ён хворы, і ралі вярнуцца дамоў. Але Андрэйка не паслухаў іх. Праз некаторы час сумная вестка абляцела вёску Цякалаўшчыну і аколліцу: Андрэйку ледзь жывога прывезлі з Нясвіжа.

На саламяным сянніку, па-

крыты коўдрай і кажухам, ляжаў ён без памяці і паўгараў:

— Пане прафесар... я не вінават...

А калі скончылася доўгая зімовая ноч, з ёю скончылася і кароткае жыццё Андрэйкі.

... Улетку 1959 года давалося мне быць у Нясвіжы. На ганку кнігарні да мяне кінуўся малады чалавек.

— Ці памятаеце вы цякалаўскага музыкі Андрэйку?

— Памятаю.

— А ці памятаеце яго малаго брата Янку, які іграў потым на Андрэйкавай скрыпцы?

— І Янку памятаю.

— Ну, дык вось я і ёсць той самы Янка! Савецкая ўлада паслала мяне вучыцца. І вось — я настаўнік Нясвіжскай музычнай школы.

Іван Міхайлавіч Кудрук часта расказвае сваім вучням пра Андрэйку і ажыццяўляе яго мары — вучыць дзядзьчанак і хлопчыкаў цудоўнаму мастацтву музыкі.

Сяргей НОВІК-ПЯЮН.

Чэмпіён IX зімовых Алімпійскіх гульняў па біятлону Уладзімір Мьяланін.

сакова, таксама педагог. «Педагагічнай пазмай» назвалі замежныя журналісты гэта пераможнае выступленне савецкіх лыжніц. Бег на 1000 метраў з новым алімпійскім рэкордам выйграла Лідзія Скоблікава.

ДЗЕНЬ ПЯТЫ. Чацвёрты залаты медаль заваявала Л. Скоблікава. За ўсю 40-гадовую гісторыю белых алімпіяд ніхто ніч не заваяваў шасці залатых медаляў. А 24-гадовая чарльбінская спартсменка Лідзія Скоблікава да двух медаляў, атрыманых у Скво-Вэлі, далучыла 4 залатыя медалі, заваяваныя ў Інсбруку. «Залатой дзядзькай Расіі» з захваленнем называюць яе лонданскія газеты, а заходнегерманскія аглядалнікі дадаюць: «Яе бег прынёс найвялікі трыумф, якога не ведалі

ўдзельнікі зімовых алімпіяд усіх часоў». Не толькі Скоблікава, усе савецкія канькабежкі вельмі добра паказалі сябе ў Інсбруку. Яны павязуць дадому 4 залатыя, 3 сярэбраныя і 2 бронзавыя медалі.

ДЗЕНЬ ШОСТЫ. Разыгрывалася зімовае двухбор'е (скачкі з трампліна і лыжныя гонкі на 15 кіламетраў). Французская спартыўная газета «Экіп», выказваючы сваю думку аб будучых прызёрах, савецкіх двухборцаў зусім не ўлічвала. Але спарбортны паказалі неабгрунтаванасць гэтых прагнозаў. Савецкі спартсмен Мікалай Кісялёў, які ўпершыню выступаў на Белай алімпіядзе, заваяваў сярэбраны медаль. Другі наш двухборца Мікалай Гусакоў на чацвёртым месце.

ДЗЕНЬ СЕМЫ. Да трох залатых медаляў чэмпіёна свету выдатны савецкі біятліст Уладзімір Мьяланін прыбавіў залаты медаль алімпійскага чэмпіёна. Ён быў лепшым у лыжнай гонцы са стральбой сярод плячідзятці ўдзельнікаў спарбортна. Упершыню залаты медаль на Алімпійскіх гульнях атрымаў савецкі біятліст. І сярэбраны медаль таксама заваяваў наш спартсмен — Аляксандр Прывалаў.

ДЗЕНЬ ВОСЬМЫ. Выдатна прайшла дыстанцыя 5 кіламетраў уральскай лыжніца Клаўдзія Баярскіх і заваявала другі медаль. «Да рускіх жанчын-лыжніц ніхто не да-

рос», — адзначае «Мюнхен меркур».

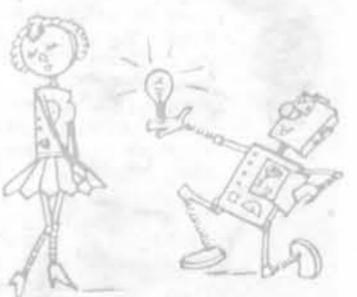
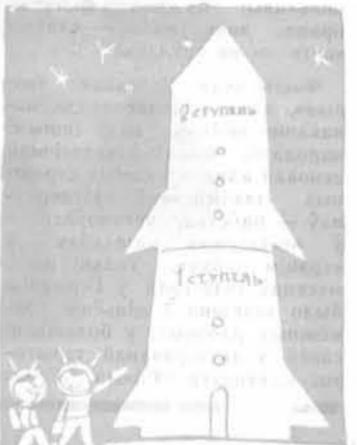
ДЗЕНЬ ДЗЕВЯТЫ. Эстонскі канькабежац Антс Антсан стаў алімпійскім чэмпіёнам на дыстанцыі 1500 метраў. Мінчанін Эдуард Матусевіч, які выступаў на гэтай дыстанцыі, замкнуў «залікоаую шасцёрку».

ДЗЕНЬ ДЗЕСЯТЫ. Дзесяты дзень прынёс дзесяты залаты медаль савецкай камандзе. Аляўціна Колчына, Еўдакія Мякшыла і Клаўдзія Баярскіх атрымалі перамогу ў лыжнай эстафеце 3x5 кіламетраў.

ДЗЕНЬ АДЗІНАЦАТЫ. Без адзінага паражэння прыйшлі да фінальнай сустрэчы з камандай Канады савецкія хакеісты. І гэты апошні матч, у якім вырашаўся лёс усяго хакейнага золата свету (у Інсбруку адначасова разыгрывалася першынство свету і Еўропы), выйграла каманда СССР з лікам 3:2. 17 савецкіх хакеістаў, якія сталі чэмпіёнамі Алімпіады, свету і Еўропы, атрымалі 51 залаты медаль.

ДЗЕНЬ ДВАНАЦАТЫ І АПОШНІ. На гары Ізель пагас алімпійскі факел. Зроблены апошнія падлікі. 11 залатых медаляў заваявалі савецкія спартсмены. На долю спартсменаў астатніх 35 краін, якія выступалі ў Інсбруку, дасталася 19 залатых медаляў. Усяго каманда СССР атрымала 25 медаляў. Такого трыумфу не ведала 40-гадовая гісторыя зімовых Алімпійскіх гульняў.

— А гэта нашы школы першай і другой ступені.

— Вось маё сэрца.

РЭДАКЦЫЯНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС
Мінск, Ленінскі праспект, 77,
Дом друку.
Рэдакцыя газеты
«Голас Радзімы».